

МОНГОЛ УЛС
ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

Залуучуудын гудамж-01, Баянмөнх баг, Хэрлэн сум,

Чингис хот, Хэнтий аймаг, 23000

Утас/Факс: (976) 7056 2151

Цахим шуудан: infoazdtg@khentij.gov.mn

2023.05.19

№

9/1120

танай

2023.04.25

№

хэт/418

-т

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР, ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ
ҮНДЭСНИЙ ХОРООНЫ АЖЛЫН АЛБАНЫ ДАРГА
Б.БОЛОРСАЙХАН ТАНАА

“Орон нутаг дахь хүний эрхийн төлөв байдлыг
тайлагнах, илтгэх журам”-ын 2.2-т заасны дагуу Хэнтий
аймгийн Хүний эрхийн төлөв байдлын тайланг гаргаж
хүргүүлэв.

Хавсралт 30 хуудастай.

Ц.ЧОГСОМЖАВ

23195645

Монгол Улсын Засгийн газрын
Хэрэг эрхлэх газар

Бичиг хэрэг

Огноо 2016. 08. 25

16 цаг 50 минут

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын
2023 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдрийн
9/1100 дугаар албан бичгийн хавсралт

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

1.Хүний эрхийг хангах үндэсний механизмийг хэрхэн дэмжсэн талаар

Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийн зорилтыг хэрэгжүүлэхийн хүрээнд төрийн бус байгууллагыг дэмжиж, гэрээний үндсэн дээр төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллагын зарим чиг үүргийг тэдгээрээр гүйцэтгүүлж, Засаг төрийн нийтлэг үйлчилгээний өгөөж, хүртээмжийг сайжруулна.

Төрийн бус байгууллагыг дэмжиж, гэрээний үндсэн дээр төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллагын зарим чиг үүргийг тэдгээрээр гүйцэтгүүлэх ажлын хүрээнд 4 байгууллагатай хамтран 515 иргэнд үйлчилгээ үзүүлж, 67.722.500 мянган төгрөгийг зарцуулсан. Мөн Хэрлэнгийн цэнхэр алс төрийн бус байгууллагад 9.9 сая төгрөгийн дэмжлэгийг үзүүлж "Архины хор хөнөөл, Монгол хүний үнэ цэнэ" сэдэвт сургалт, лекцийг 14 сум 2 тосгоны 3102 төрийн албан хаагч, иргэдэд хүргэсэн.

Хэрлэнгийн цэнхэр алс төрийн бус байгууллагад 9.9 сая төгрөгийн дэмжлэгийг үзүүлж, "Архины хор хөнөөл, Монгол хүний үнэ цэнэ" сэдэвт сургалт, лекцийг 18 сум 5 тосгон, 35 байгууллагын 986 төрийн албан хаагч, иргэдэд сургалт, нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулсан. "Хэрлэнгийн цэнхэр алс" ТББ, "Өндөрхаан Оршихуй" ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан 8.060.000 сая төгрөгийн санхүүжилтээр 17 иргэнийг эмчилгээ, сэтгэл заслын сургалтад хамруулж архины хамаарлаас ангижруулаад байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг "Хэрлэнгийн цэнхэр алс" ТББ, "Өндөрхаан Оршихуй" ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, хорт зуршлаасаа өөрийн хүсэлтээр ангижрах хүсэлт гаргасан 49 хүнийг эмийн эмчилгээнд, 2991 иргэнийг сургалтад хамруулсан байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэл, архины эсрэг сургалт, хүмүүжлийн үйл ажиллагаа, эмчилгээнд 17.450.000 төгрөгөөр санхүүжүүлэн хамтран ажиллаж байна.

2.Хүний эрхийн сургалт, сурталчилгаа, судалгааны болон хүн амд эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх үүрэг зорилго бүхий сайн дурын хөдөлгөөнийг хөгжүүлэх талаар өөрөө удирдах байгууллагын гаргасан санаачлагыг аль

болохоор дэмжиж, ялангуяа сум, багийн өөрөө удирдах байгууллагад зохион байгуулалт, арга зүй, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх талаар

Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн стратегийн судалгааны хүрээлэнтэй хамтран 2012 оны 4 дүгээр сарын 12-д Цагдаа, Хилийн цэрэг, Тагнуул, ШШГА, ОБГ зэрэг, газрын алба хаагч нарт Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын талаар сургалтыг зохион байгуулсан. Мөн Дэлхийн зөн ОУБайгууллагын Хэнтий аймаг дахь орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрийн баг, Ардын дуу бүжгийн Хан Хэнтий" чуулга, "“HELP интернэйшнл” олон улсын тусламжийн байгууллага, Хэнтий-Нөхөрлөл төрийн бус байгууллагатай хамтран 2012 оны 4 дүгээр сарын 07-оос 2022 оны 4 дүгээр сарын 8-д Хэнтий аймгийн “Хан-Хэнтий” чуулгад албан хаагчид болон ялтны “Аялгуу” хамтлаг, Хэнтий нөхөрлөл Христийн чуулганы хамт олонтой хамтран “Биднээс урсах сэтгэлийн аялгуу” концертыг үнэ төлбөргүй Өндөрхаан хотын иргэдэд үзүүлсэн. Тоглолтыг 800 орчим үзэгч үзэж сонирхож, 2012 онд 67 багт гэр цэцэрлэг ажиллуулахаар төлөвлөөд хэрэгжүүлж байна. ЕБС-ийн ердийн сургалттай ангид хөгжлийн бэрхшээлтэй 695 хүүхэд суралцаж байгаа бөгөөд, Хэрлэн сумын 2, 3 дугаар цэцэрлэгт хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй 23 хүүхэд сурч хүмүүжиж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн дунд анх удаа Зүүн бүсийн чуулганыг 2012 оны 7 дугаар сарын 06-аас 2012 оны 7 дугаар сарын 07-д “Хөгжилд хүүхдийн оролцоо” сэдэвт чуулганыг зохион байгуулсан ба Чуулганд Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгийн Хөгжлийн бэрхшээлтэй 45 хүүхэд оролцсон. Аймгийн Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс, Хүүхдийг гэмт хэргээс сэргийлэх албатай хамтран “Хүүхдээ сонсьё” аяныг өрнүүлэн хүн хоорондын хүчирхийллийг бууруулах чиглэлээр сурагч, эцэг эхчүүдэд “Хүн байхын учир”, “Дотно харилцаа” сэдэвт теле хичээл явуулж, “Ээжүүдийн клуб байгуулан ахуйн осол гэмтэл, түлэгдэлтээс сэргийлэх анхан шатны тусламж, авах арга хэмжээ сэдэвт сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулсан. Эрүүл мэндийн газрын НЭМ-ийн хэлтсээс “Осголт, хөлдөлт, түлэгдэлтийн үеийн анхны тусламж, эмчилгээ хүндрэлээс урьдчилан сэргийлэх” сэдэвт сургалтыг орон нутгийн ард иргэд болон эрүүл мэндийн байгууллагын ажилчдад зохион байгуулж нийт 9295 хүнийг хамруулсан. Аймгийн хэмжээнд хүүхдийн байгууллагуудын дунд “НОГООН ГЭРЭЛ-ЦАГААН ШУГАМ” тэмцээнийг уламжлал болгон зохион байгуулж хэвшсэн ба тэмцээнд цэцэрлэгийн насны хүүхдүүдийг хамруулж, хүүхдүүдэд замын хөдөлгөөний соёл, анхны тусламжийг зөв цэгцтэй үзүүлэх талаарх сургалтуудыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулсан.

Аймгийн Засаг даргын 2014 оны 2 дугаар сарын 17-ны өдрийн 98 дугаар захирамжаар "Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогч хүүхэд болон бусад этгээдэд яаралтай тусламж үзүүлэх түр хамгаалах байр ажиллуулах журам"-ыг батлан бүтэц орон тогтоож, санхүүжилтэд нь зориулан 8.6 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс шийдвэрлэсэн.

Аймгийн Засаг даргын шийдвэрээр бүх сумдад байгуулагдсан "Хүүхэд хамгааллын хамтарсан баг"-т хэсгийн байцаагч, хэсгийн төлөөлөгч нар хамрагдаж багийн гишүүдтэй хамтран гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн 3, хүчирхийлэгч 1 иргэний судалгааг гарган тэдэнтэй уулзаж зөвлөгөө, анхааруулга өгөх, тайлбарлан таниулах ажлыг зохион байгуулж, хүчирхийлэлд өртсөн 3 хүүхдийн талаар багаар хэлэлцэн шийдвэрлэсэн байна.

Дэлхийн зөн Монгол олон улсын байгууллагын Хэнтий орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрийн хөрөнгө оруулалтаар цагдаагийн газрын дэргэд байгуулсан "Сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх төв" гэмт хэрэг, осол гэмтэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас хохирсон, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн 9 хүүхэд, 7 эцэг, эх, багштай ажиллаж судалгаа оношилгоо хийн сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгч, сургалт явуулах үйлчилгээ үзүүлжээ. Гэмт хэрэг үйлдсэн 1 хүүхдийн хорих ялыг хойшлуулах хүсэлтийг боловсруулж цагдаагийн газрын даргад танилцуулан Сум дундын 28 дугаар шүүхэд хүргэсний дагуу шүүхээс хорих ялыг хойшлуулсан. Эмнести интернэйшнл олон улсын байгууллагын Хэнтий аймаг дахь салбараас зохион байгуулсан "Миний бие, миний эрх" компанит ажлын нээлтийн өдөрлөг, "Өсвөр үеийнхний бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрхийг хамгаалах нь" сэдэвт зөвлөгөөнд оролцогч 35 хүүхдэд хүүхдийн эрхийн зөрчил, гэмт хэргийн нөхцөл байдлын талаар мэдээлэл хийж зөвлөгөө өгсөн.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын ээлжийн амралтыг гэмт хэрэг, зөрчилгүй өнгөрүүлэх зорилгоор зохион явуулсан "Амралт" нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд 5 удаагийн олон нийтийн эргүүлд 10 багшийг ажиллуулж Чингис хотод үйл ажиллагаа явуулдаг цахим тоглоомын 7, билльяард тоглоомын 3 газар, мөсөн талбайн 3 газрыг давхардсан тоогоор 65 удаа шалгаж, гудамж талбай, олон нийтийн газарт явсан 174 хүүхдэд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөгөө өгч, зөвлөмж 56 ширхгийг тараасан байна. Аймгийн Засаг даргын шийдвэрээр сумдад байгуулагдсан Хүүхэд хамгааллын хамтарсан багт хэсгийн байцаагч, хэсгийн төлөөлөгч нар гишүүнээр ажиллаж байгаа ба гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн Р.Алтантулга, Э.Дугаржав, Н.Мөнхцэцэг, М.Батбаяр нарын 4 хүүхдийн асуудлыг илрүүлэн аймгийн Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэст шилжүүлж Хэрлэн сумын

Хүүхэд хамгааллын хамтарсан багийг ажиллуулж шийдвэрлүүлсэн ба хүчирхийлэл үйлдэгч 1 иргэнийг бүртгэн хяналт тавьж байна.

ХЭҮК-ийн ажлын албаны Хэнтий аймаг дахь ахлах мэргэжилтэнтэй хамтран Батноров, Батширээт, Галшар, Баян-Овоо, Баянмөнх, Баянхутаг, Өмнөдэлгэр зэрэг сумдад аймгийн “Дэмжих бүлэг”, Улаан загалмайн хороо, Үйлдвэрчний эвлэл, Халамж үйлчилгээний хэлтэс, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн үндэсний холбоо, Хан Хэнтийн бүсгүйчүүд ТББ, Бриллиант клуб зэрэг байгууллагууд, аймгийн удирдлагуудын багтай хамтран нийтдээ 10 удаагийн сургалт зохион байгуулсан. Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан хүний эрх, эрх чөлөөний талаарх иргэдэд зориулсан эрх зүйн сургалтыг 2015 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр сургалтын гарын авлагын дагуу бэлтгэж, 18 сумын 38 багийн 2801 иргэдэд сургалтыг зохион байгууллаа.

ХЭҮКомиссын орон нутгийн ахлах мэргэжилтэн төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран хүний эрхийн боловсрол олгох ажлыг зохион байгууллаа. Аймгийн Чөлөөт ахмадын холбооны удирдах ажилтны сургалт зөвлөгөөнд оролцогч сум бүрийн төлөөлөл 54 ахмадад “Ахмад настны эрх”, Үйлдвэрчний эвлэлийн хороотой төрийн үйлчилгээний болон хувийн хэвшлийн нийт 42 албан хаагчдад “Хөдөлмөрлөх эрхийн зарим асуудал” сэдвээр сургалт зохион байгууллаа.

3 дугаар сарын 16-д Эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах өдрийг угтаж “Инээмсэглэлээр дүүрэн өдрүүд” сарын аяны хүрээнд Хэнтий аймгийн эмэгтэйчүүдийн дунд “Эмэгтэйчүүдийн дуу хоолой” хэлэлцүүлгийг ХЭҮКомиссын орон нутгийн ахлах мэргэжилтэн, НХҮХэлтэс, ХГБХХэлтэс, Хэрлэн сумын ЗДТГазар, ЭМГазар, Цагдаагийн газар, Хан Хэнтийн Бүсгүйчүүд ТББ, Аймгийн Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо, Хариуцлагатай залуу манлайлагч клуб, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран амжилттай зохион байгуулж оролцогч салбар бүрийн төлөөлөл 65 эмэгтэйд “Эмэгтэйчүүдийн эрх ба жендэр” сэдвээр сургалт хийлээ. Хэрлэн сумын 3 дугаар багийн 77, 2016 оны 3 дугаар сарын 16-д 2 дугаар багийн 46, Хан Хэнтий чуулгын 27 ажилтанд, “Хүний эрхийн зөрчлийг эрх зүйн зөрчлөөс ялгах нь” сэдвээр сургалт, мэдээлэл зохион байгуулсан. Хан Хэнтий цогцолбор сургуулийн өсвөр насны 60 охидод, 1 дүгээр сургуулийн 12 дугаар ангийн 30 сурагч, “Донорын эгнээнд залуучуудын манлайлал” чуулганд оролцогч 90 залууст, Хэрлэн сумын 4,5 дугаар багийн зорилтот бүлгийн 60 эмэгтэйд, сургууль бүрийн төлөөлөл 8 дугаар ангийн 16 сурагчдад Хүүхдийн эрх, Жендер, Хүний

эрхийн ойлголт, Гэр бүлийн хүчирхийлэл зэрэг сэдвүүдээр хүний эрхийн боловсрол олгож, сургалт мэдээлэл хийлээ.

ХЭҮКомиссын орон нутгийн ахлах мэргэжилтэн, Аймгийн Үйлдвэрчний эвлэлийн хороотой хамтран анхан шатны хороодын гишүүн, Цэнхэрмандал, Баянхутаг, Мөрөн сумдын төлөөлөл 33 иргэнд “ Хөдөлмөрлөх эрхийн зарим асуудал” сэдвээр, анхан шатны хороодын гишүүн, Цэнхэрмандал, Баянхутаг, Мөрөн сумдын төлөөлөл 33 иргэнд “ Хөдөлмөрлөх эрхийн зарим асуудал” сэдвээр, “Нас тогтох сайхан” төвийн зааланд Уламжлалт анагаах ухааны төвийн ажилтан, алба хаагч тэдний гэр бүлд буюу 42 иргэн “Жендер”, “ Гэр бүлийн хүчирхийлэл” сэдвээр Бэрх тосгоны Бичил уурхай эрхлэгч 36 иргэнд ГХШХэлтсийн ахлах референт Л.Дүгэрсүрэн, референт Б.Сэмжидмаагийн хамт “ Хүний эрхийн ойлголт”, Жендер, Жендэрт суурилсан ялгаварлан гадуурхалт зэрэг сэдвээр 3 удаагийн сургалтаар нийт 111 иргэнд хүний эрхийн боловсрол олгож, сургалт мэдээлэл хийсэн. Ес дүгээр сар: 2016 оны 9 дүгээр сарын 19-д ШШГА-ны 26 алба хаагчдад Авлигын мөн чанар, шалтгаан хор хөнөөл, Хүний эрхийн талаар сургалтыг хийлээ.

МСҮТөвийн багш, ажилчидад (32) Хөдөлмөрлөх эрх, Хүний эрхийн зөрчлийг эрх зүйн зөрчлийг ялгах нь сэдвээр ХЭҮК-тэй хамтран зохион байгууллаа. Хэрлэн 1 дүгээр сургуулийн багш ажилчид (82) Хүний эрхийн ойлголт, Хүүхдийн эрх талаар Цагдаагийн газар, ХЭҮК-тай хамтран сургалт зохион байгууллаа. Эрүүл мэндийн салбарт ажиллагсдын хүүхдүүд Хүүхдийн эрх, Гэр бүлийн хүчирхийлэл сэдэвээр ХЭҮК-тай хамтран сургалт зохион байгууллаа.

Хууль, эрх зүйн хэлтэс нь Бүх нийтийн эрх зүйн боловсрол” хөтөлбөрийг боловсруулан АИТХ-ын 2017 оны 10 дугаар тогтоолоор батлуулан, хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулан аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын даргаар батлуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж 2017 онд 104 удаагийн 45 сэдвээр нийт 8613 иргэдэд сургалт зохион байгуулсан бөгөөд зохион байгуулсан эрх зүйн сургалт сурталчилгааны зарим ажлуудыг дурдвал:

-Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газраас Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль 2017 оны 2 дугаар сарын 01-ээс хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбогдуулан тус хуулийг иргэдэд сурталчлах зорилгоор дараах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

-Уг сурталчилгааны ажлыг аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Цагдаагийн Газар, Дэлхийн Зөн Монгол олон Улсын Байгууллагын Бор-Өндөр-2 Орон Нутгийн Хөгжлийн Хөтөлбөртэй зэрэг байгууллагууд хамтран Өмнөдэлгэр, Баян-Овоо, Мөрөн, Бэрх тосгон, Хурх тосгон, Батноров, Норовлин, Баян-Адарга сумд, Хэрлэн

суманд үйл ажиллагаа явуулдаг ЗДТГазар, Цагдаагийн газар, ЕБСургуулиуд, МСҮТөв, БТСГазар, ОБГазар, “Хэнтий ус” ХХК, Эмэгтэйчүүдийн төрийн бус байгууллага, Малчин эмэгтэйчүүдийн зөвлөгөөн зэрэг арга хэмжээнд оролцсон оролцогчдод “Гэр бүлийн харилцаа”, “Гэр бүлийн хүчирхийлэл түүний онцлог”, “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын танилцуулга”, “Хүүхэд хамгаалал”, “Хүүхдийн төлөвшил ба харилцаа хандлага” зэрэг 5 сэдвээр нийт 12 удаагийн үйл ажиллагааг зохион байгуулж 724 иргэдэд хуулийг сурталчилсан.

5 хоногийн хугацаанд аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, ХЭҮК, Цагдаагийн газар, Эрүүл мэндийн газар, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Гэр бүл хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын хэлтэс зэрэг байгууллагуудтай хамтран Галшар суманд 5 хоногийн хугацаанд аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, ХЭҮК, Цагдаагийн газар, Эрүүл мэндийн газар, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Гэр бүл хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын хэлтэс зэрэг байгууллагуудтай хамтран Галшар Дархан, Бор-Өндөр, Цэнхэрмандал, Бэрх, Батноров, Норовлин, Баян-Адарга сумдад “Бичил уурхайн хууль эрх зүйн орчин”, Засгийн газрын 308 дугаар тогтоолоор батлагдсан журам, Бүх нийтийн эрх зүйн боловсрол дэд хөтөлбөрийн талаар, Хүний эрх, Бичил уурхайгаар ашигт малтмал олборлох журам, татвар төлөх, тайлагнах тухай, Цагдаагийн албаны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, “Нийгмийн даатгалд даатгуулахын ач холбогдол, эрүүл мэнд, сайн дурын даатгалын тухай”, Эрүүл ахуйн тухай хууль, “Элэг бүтэн монгол” хөтөлбөрийн мэдээлэл, “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга”, “Нийгмийн халамж, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай”, Газрын тухай хууль, түүний хэрэгжилтийн талаар, “Архидалтгүй Хэнтий” зэрэг сэдвүүдээр ажлын хэсгүүдийн хөтөлбөрийн дагуу сургалтууд зохион байгуулагдлаа.

Мөн холбогдох хууль дүрмийн хүрээнд 220 удаа 81 сэдвээр нийт 23903 (үүнээс иргэд 18971, сурагч 1377, төрийн албан хаагчид 3555) сургалт зохион байгуулсан ба сурталчилгааг 7412 иргэн, төрийн албан хаагчдад зохион байгуулсан. Төрийн албан хаагчдад зориулсан 70 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 14243 төрийн албан хаагчдыг, иргэдрүү чиглэсэн 400 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 19184 иргэдийг хамруулсан. Мөн иргэдэд хууль зүйн мэдээ мэдээлэл олгох эрх зүйн хөтчийн буланг Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төвд нээн иргэдэд үйлчилж байна. Иргэдрүү чиглэсэн сургалтыг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж, 18 суманд эрх зүйн хөтчийн булан нээсэн ба аймаг, сумаас 28.758.000

төгрөг зарцуулаад байна. Сургалтыг цахимаар 8 удаагийн сургалтад 150 алба хаагчид, танхимаар 1 удаагийн сургалтад 42 албан хаагчид, нийт 9 удаагийн сургалтад 192 албан хаагчдыг хамруулсан. Сумдууд давхардсан тоогоор 10284 төрийн албан хаагч иргэдэд сургалтыг зохион байгууллаа.

Сургалтын төлөвлөгөөний дагуу хууль тогтоомжийг сурталчлах, хүний эрх, хууль, эрх зүйн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалтыг аймгийн хэмжээнд сургалтыг танхимаар 40, цахимаар 21 удаагийн сургалтад нийт 11606 иргэнд зохион байгуулаад байна. Аймгийн хэмжээнд иргэд, аж ахуй нэгж байгууллага, төрийн албан хаагчдад танхимаар 22, цахимаар 6 удаагийн сургалтыг зохион байгуулж нийт 4941 иргэний эрх зүйн мэдлэгийг нэмэгдүүлээд байна.

Хүний хувийн эрх чөлөө

Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдрөөр аймгийн удирдлагууд хүүхдийн оролцооны байгууллагын төлөөллийг хүлээж авч уулзан тэдний өмнө тулгамдаж байгаа асуудлын талаар ярилцаж, гарын бэлэг гардууллаа. 2012 оны 7 дугаар сарын 06-аас 2022 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрүүдэд АЗДТГ болон UNICEF-ийн санхүүжилтээр Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн оролцох эрхийн чиглэлээр анх удаа "Хөгжилд хүүхдийн оролцоо" сэдэвт зүүн бүсийн чуулганыг зохион байгуулсан бөгөөд хүүхэд насанд хүрэгчдийн 80 гаруй төлөөлөл оролцож, ХБ хүүхдүүдийн өмнө тулгамдсан асуудлыг тодорхойлж, түүнийг хэрхэн даван туулах арга замаа хүүхдүүд өөрсдөө боловсруулан, чуулганаас гарсан шийдвэрээ насанд хүрэгчдэд хүргүүллээ. 2012 оны 9 сард Хүүхдийн төлөө хэлтсийн дэргэдэх хүүхдийн оролцооны "Монголын Хүүхдийн байгууллага"-ын хүүхдүүд өөрсдийн байгууллагыг сурталчлах өдөрлөгийг Хэрлэн 4 дүгээр сургуульд зохион байгуулсан бөгөөд өдөрлөгийн хүрээнд 8-10 дугаар ангийн 60 сурагчдад, "хүүхдийн оролцооны сургалт", "Хүүхдүүд бид хэрхэн гэмт хэрэгт холбогдохоос урьдчилан сэргийлэх", мөн сургалтын дараа "Хүүхдийн оролцоонд тулгамдаж буй асуудлууд"-ын талаарх хэлэлцүүлгүүдийг удирдан явууллаа. 2012 оны 10 дугаар сарын 20-ны өдөр "Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх сургалт"-ыг хүүхдийн оролцооны байгууллагын гишүүд, өсвөрийн сэтгүүлчид 40 хүүхдэд зохион байгууллаа. Уг сургалтаар хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл гэж юу болох, түүний хэлбэрүүд, хүчирхийллээс үүдэн гарах хор хохирол хүүхдэд хэрхэн нөлөөлдөг талаар, үе тэнгийн дарамтын талаар, мөн интернетийг хэрхэн зүй зохистой хэрэглэх талаар хичээлүүдийг заалаа. Сургалтыг Хүүхдийн төлөө хэлтсийн мэргэжилтнүүд удирдан явууллаа. - Хүүхдийн Нээлттэй мэдээллийн төвийн дэргэд өсвөрийн сэтгүүлчдийн клуб байгуулагдан 9 дүгээр сараас үйл ажиллагаагаа

эхлээд байгаа бөгөөд нийт 13 өсвөрийн сэтгүүлч хүүхэд аймгийн Хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудад хуваарилагдан ажиллаж байна. Хэнтий аймаг дахь хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд хүүхдийн эрх, хөгжил, оролцооны асуудлаар ХГБХХ-ийнхэнтэй дуу хоолойгоо нэгтгэн, хамтран ажиллахаар санал нэгдсэний дүнд "Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хянах тухай харилцан ойлголцлын санамж бичиг"-ийг байгуулж хамтран ажиллаж байна. Өсвөрийн сэтгүүлчид нээлттэй мэдээллийн төвд түшиглэн ажиллаж байгаа бөгөөд өсвөрийн сэтгүүлчдийн үнэмлэхтэй болголоо.

Хүүхдийн төлөө хэлтсийн дэргэдэх "Цэц Монгол" хүүхдийн оролцооны байгууллагын 5 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүллээ. Ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд "Сэтгэлийн дэм", "Сэтгэлийн цагаа" аяныг өрнүүлсэн Сэтгэлийн дэм аянаараа Хэрлэн сумын 3р багийн харьяат, гэртээ өвчтэй ээж, гуравдугаар ангийн дүүгээр асардаг охин Ундармаад тусалж гэр хашааг нь цэвэрлэж өгсөн. Мөн Ундармаад сэтгэл санааны дэмжлэг үзүүлж сэтгэл заслын анхан шатны үйлчилгээнд хамрууллаа.

Хэнтий аймгийн Хэрлэн сум, Баян-Адарга суманд нийт 60 гаруй эмэгтэйчүүдэд Аймгийн үйлдвэрчний холбоо, Хүний эрхийн үндэсний комисс, НХҮХэлтэс, сумын ЗДТГ хамтран "Жендер ба хүчирхийллийн талаарх ойлголт" сэдвээр лекцийг 2015 оны 3 дугаар сарын 19, 20, 25 зохион байгуулж хүний эрх, эрх чөлөө, эрх мэдэл, хүйсийн тэгш байдлын талаарх ойлголттой болгож хүчирхийллээс өөрийгөө хамгаалах мэдлэг олгов.

Хэнтий аймгийн Эмэгтэйчүүдийн анхдугаар чуулганыг зохион байгууллаа. Энэхүү чуулга уулзалтад 18 сум 4 тосгоны салбар бүрийн төлөөлөл болох 350 гаруй охид эмэгтэйчүүд одоогийн нийгмийн тогтолцоо болон эмэгтэйчүүдийн эрх, нийгэм дэх тэгш оролцооны талаар сургалт мэдээлэл, санал солилцов.

"Үндэсний хөгжилд эмэгтэйчүүдийн манлайлал" сургалт Чингис хотод төр хувийн хэвшлийн төлөөлөл болсон 40-өөд эмэгтэй хамрагдаж чадавхжив. Биндэр суманд "Сэтгэлийн нар" клуб 20 эмэгтэйн бүрэлдэхүүнтэй, Галшар суманд "Малчин эмэгтэйчүүдийн оёдлын бүлэг" 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй, Баян-Адарга суманд 20-иод гишүүнтэй "Мөнгөн хуримтлал"-ын 2 бүлэг 20 гишүүнтэйгээр, Баянмөнх, Цэнхэрмандал суманд хөдөлгөөний дутагдлаас урьдчилан сэргийлэх 2 бүлэг 52 гишүүнтэйгээр тус тус байгуулагдаж нийт 6 бүлэг 117 эмэгтэйг хамруулаад байна. Эдгээр бүлгүүд нь эмэгтэйчүүд өөрсдийгөө хөгжүүлж нийгэмд тодорхой байр суурьтай болох суурийг тавьж өгөх, сонирхлоороо, чадвараараа нэгдэж бүлэг

байгуулж амьжиргаагаа дээшлүүлэх өөрсдийн давуу байдлаараа орлогын эх үүсвэртэй болох боломжтой болов.

Хэнтий аймгийн хэмжээнд зорилтот өрх болох 540 өрхийг хөгжүүлэхэд тухайн өрхөд байгаа гишүүдийн оролцоо санаачилга, чадвар, боломжийг харгалзан, орон нутагт нь олон нийтийн оролцоонд хамруулан нийгэмд ил тод үйлчилгээ үзүүлэн хамтран ажиллаад байна. "Зорилтот өрхийн хөгжил хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр"-ийн хүрээнд аймгийн хэмжээнд 2160 зорилтот өрхийн суурь судалгааг хийж уг судалгаанд үндэслэн 540 өрхийн хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулан сургалт, үнэлгээг зохион байгуулж аймгийн нэгдсэн төлөвлөгөө боловсруулан 18 сум 4 тосгонд Зорилтот өрхийн хөгжлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх Хамтарсан багийг байгуулан ажиллаж байна. Зорилтот өрхийн гишүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр Хөдөлмөрийн хэлтэстэй хамтран ажилласан. Зорилтод бүлгийн эмэгтэйчүүдийн дунд явган аяллыг зохион байгуулж гэр бүл төлөвлөлт, ЖСА, хүсээгүй жирэмслэлт, гэр бүлийн хүчирхийлэл, БЗДХ, цэвэршилт, хөх умайн хүзүүний хорт хавдар, сэдвээр мэдлэгийг олгосон ЕБС-ийн сурагчдын дунд өсвөр үеийн хүүхдүүдийн дунд "залуу эмч клуб"-ыг байгуулж 30 гаруй сурагч эмч хүүхдүүдийн дунд НҮЭМ, охидын жирэмслэлт, БЗДХ, охидын эрүүл ахуй, үе тэнгийн дарамт сэдвээр дадлагажуулах сургалтыг зохион байгуулж, клубийн эмч хүүхдүүдээр дамжуулан 600 гаруй өсвөр үеийнхэнд НҮЭМ-ийн сэдвээр сургалтыг зохион байгуулсан. Зорилтод бүлэг болон, өсвөр үе, эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүд, жирэмсэн эхчүүд, бага насны хүүхэдтэй эмэгтэйчүүд гэх мэт шат дараалсан сургалтыг багийн болон өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдтэй хамтран нийт 1500 хүнд сургалт сурталчилгааг өрнүүлж мэдлэгийн түвшний сорилоор 79,9%-аар нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

Аймгийн Засаг даргын 2016 оны А/499 дүгээр захирамжаар жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хууль болон Үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах, тус чиглэлээр төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн зүгээс гаргасан үүсгэл санаачилгыг дэмжих, тэдгээрийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үүрэг бүхий салбар хороог 11 хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулан ажиллаж байна. Аймгийн хэмжээнд 23,4 мянган өрхөд 72,6 мянган хүн амьдарч үүнээс хөдөлмөрийн насны 45 мянган иргэн байна. Ажилгүйдлийн түвшин 2016 оны байдлаар 12 хувь байгаа юм. Иймд бага орлоготой өрхийн иргэдийг сургалтад хамруулж, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх боломж бололцоог дээшлүүлэн, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж түр болон байнгын ажлын байраар хангах замаар өрхийн орлогыг нэмэгдүүлж, ажилгүйдлийн түвшнийг тодорхой хувиар

бууруулах зорилго бүхий “Ажилтай орлоготой өрх” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд 2017 оны эхний 8 сарын байдлаар хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүжилтээр нийт 300 хүний хувиараа хөдөлмөр эрхлэх санаачилгыг дэмжин, 220 гаруй эмэгтэйчүүдтэй гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Улсын хэмжээнд цөөн тоогоор үйл ажиллагаа явуулдаг ясли ажилладаг нь эмэгтэйчүүдийг хөдөлмөр эрхлэх боломжоор хангаж байгаа нэгэн хэлбэр юмаа. Мөн аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа цэцэрлэгүүдийг 5 буюу түүнээс доошгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг дараалал, харьяалал харгалзахгүйгээр хамруулах шийдвэр гаргаснаар амьжиргааны түвшин доогуур өрхийн гишүүдийн хөдөлмөр эрхлэх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд тус дөхөм болж байна гэж үзэж байна. Хэрлэн сумын 2 дугаар цэцэрлэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн бүлэг ажиллаж байна.

Гэр бүлийн чиглэлээр 25, хүүхдийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр 57 залуучуудын чиглэлээр 34 удаагийн мэдээ мэдээллийг давхардсан тоогоор 100 мянга гаруй хүнд хүргэсэн байна. Гэр бүлийн чиглэлээр сургалт мэдээллийг 13 удаа зохион байгуулж 670 хүүхэд 300 гаруй эцэг эхийг хамруулсан.

Амь болсон сэтгэл, Гэр бүлийн харилцаа, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн танилцуулга, Цахим ертөнц дэх аюулгүй байдал зэрэг олон нийтийн арга хэмжээг зохион байгуулж 345 гэр бүлийн 1142 хүнийг хамрууллаа. Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/98 дугаар захирамжаар анх байгуулагдаж байсан гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогч хүүхэд болон бусад этгээдэд яаралтай тусламж үзүүлэх түр хамгаалах байр нь 4 дэх жилдээ үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд Засаг даргын нөөц хөрөнгөөс 28,5 сая төгрөгийг зарцуулаад байна.

Улс төрийн эрх, эрх чөлөө

Ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах, хоршоо хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөр, түүнчлэн хүний амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх, цалин хөлсний болон тэтгэврийн доод хэмжээг нэмэгдүүлэх зэрэг холбогдох бусад хөтөлбөрт заасан арга хэмжээг тухайлан хэрэгжүүлнэ.

2013 оноос эхлэн хэрэгжсэн “Эзэнтэй Монгол” хөтөлбөрийн хүрээнд түр болон улирлын чанартай ажлын байраар 732 иргэн хамрагдаж 149.5 сая төгрөгийг зарцуулсан. “Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч болон нөхөрлөл хоршоо байгуулах иргэний дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээнд 89 төслийг сонгон шалгаруулж 100,0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгоод байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд 31 төсөлд 25,0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгож хөгжлийн бэрхшээлтэй 33 иргэн ажлын байртай болж бүртгэл

мэдээллийн санд бүртгэгдсэн. Уг 31 төслийг Ахуйн үйлчилгээ 11, хүнсний үйлдвэрлэл 7, хөнгөн үйлдвэрлэл 1, газар тариалан 8, Өрхийн үйлдвэрлэл 3, сэргээн засах 1 гэсэн 6 чиглэлийн дагуу олгосон.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд 31 төсөлд 25,0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгосон. “Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөр-II”-ийн хүрээнд сум тус бүрт Хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүд хоршоог сурталчлах ажлыг зохион байгуулж, аймгийн хэмжээнд нийт 390 гаруй иргэдэд хоршооны талаар үндсэн ойлголт өгч, 600 гарын авлага тараах материалаар хангаж ажилласан. Аймгийн жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих дэд сангийн төсөл сонгон шалгаруулах дэд хорооны шийдвэрээр Батширээт сумын “Гурван нэртэй хоршоо”-ны Европ стандартаар бяслаг үйлдвэрлэх төслийг 50,0 сая төгрөгөөр дэмжиж мэдээллийг арилжааны банкнуудад шилжүүлэн судлуулж байна. Батширээт сумын Хурх биндэрьяа хоршооны гишүүн Энхжаргалыг 2015 оны 6 дугаар сарын 12-оос 2015 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрүүдэд болох ХЭДСангийн сүү, цагаан идээ боловсруулах сургалтанд хамрууллаа. Сум хөгжүүлэх сангийн санхүүжилтээр Баян-Адарга сумын Арангат горхи хоршоонд 4,0 сая төгрөгийн зээл олгож, 3 ажлын байрыг бий болгож ажилласан.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байр хадгалах хөтөлбөрийн хүрээнд буцалтгүй олгох санхүүгийн дэмжлэгээр нийт 18 сум 3 тосгоноос 170 төсөл хүлээн авч сонгон шалгаруулж 95 иргэний 95 төсөл шалгарч 92 иргэнд 67.9 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгон 92 байнгын ажлын байр бий болсон байна. Нийтийн ашгийн төлөөх болон ногоон хөгжлийг дэмжих ажлын хүрээнд Хэрлэн сум “хог хаягдал цэвэрлэх”, Жаргалтхаан сум “Хүлэмжийн аж ахуй”, Батширээт сум “Ойн цэвэрлэгээ төсөл”, Мөрөн сум “Хашаажуулалт”, Бор-Өндөр сум “Цэцэрлэгжүүлэлт”, Бор-Өндөр сум “Цэцэрлэгжүүлэлт”, Гурван баян тосгонд “Ногоон байгууламж” зэрэг төслүүд хэрэгжиж нийт 102 иргэн хамрагдсан байна. Энэ арга хэмжээнд нийт 46.720 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон.

Нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулах төслийн хүрээнд нийтийн эзэмшлийн гудамж, зам, талбайд бүтээн байгуулалт хийх, сайжруулах, тохижилт хийх, хог хаягдалгүй байлгах, байгаль орчныг хамгаалах, ой цэвэрлэх, голын ай сав, үер усны даланг цэвэрлэх, усны нөөц сан байгуулах, засварлах зэрэг чиглэлээр Хэрлэн, Өлзийт тосгон, Баянмөнх, Баян-Овоо, Бор-Өндөр, Батширээт, Мөрөн, Өмнөдэлгэр, Бэрх тосгон, Дэлгэрхаан, Биндэр, Баян-Адарга, Жаргалтхаан, Дадал, Цэнхэрмандал, Норовлин, Батноров, Галшар, Баянхутаг, Дархан сумдын

төслүүдийн үйл ажиллагаанд нийт 713 ажилгүй иргэнийг түр ажлын байраар ханган, нийтийг хамарсан ажилд 176.480.0 мянган төгрөгийг зарцуулсан байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, байнгын асаргаанд байдаг хүүхдээ асарч буй эцэг, эхийн ажлын байрыг дэмжих зорилгоор төсөл хүлээн авах зарыг орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ил тод, нээлттэй зарлан 68 төслийг хүлээн авч, төсөл сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийн хуралдааны шийдвэрээр 14 төслийг шалгаруулан 27 байнгын ажлын байр бий болгож, 39 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг 14 иргэнд олгоод байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг байнгын ажлын байраар хангаж, урамшуулал авах хүсэлтэй Хэрлэн сумын 1 ажил олгогч аж ахуй нэгж, байгууллага ажил олгогчийг дэмжих арга хэмжээнд хамрагдах хүсэлтээ ирүүлж, анхан шатны бичиг баримтыг хүлээн аваад байна. Хөдөлмөр эрхлэх ур чадвар олгох сургалтын хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд гар урлалын сургалтад 15 иргэнийг хамруулж, чадамжийн гэрчилгээ олгосон. Хөдөлмөрт бэлтгэх арга хэмжээнд 16 иргэнийг хамруулж 1120.0 мянган төгрөг, аж ахуй эрхлэлтийн сургалтад 67 иргэнийг хамруулж 2010.0 мянган төгрөгийг зарцуулсан байна.

20 залуучуудад 72.0 сая төгрөгийн санхүүжилт олгож 20 байнгын ажлын байрыг бий болгосон. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар 6 болон түүнээс дээш сарын хугацаагаар байнгын ажлын байр түрээслэн үйл ажиллагаа явуулж байгаа 1 залууд 720000 төгрөгийн санхүүжилт олгосон. 2018 онд Уул уурхайн салбарт ажиллаж байгаа 55 иргэнийг БНХАУ-ын өндөр ур чадвартай мэргэжилтнийг дагалдуулан сургаж, 55 байнгын ажлын байр бий болгосон.-2018 онд Уул уурхайн салбарт ажиллаж байгаа 55 иргэнийг БНХАУ-ын өндөр ур чадвартай мэргэжилтнийг дагалдуулан сургаж, 55 байнгын ажлын байр бий болгосон. 2018 онд Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд 1139 байнгын болон түр ажлын байр бий болгож 1774.4 сая төгрөг зарцуулсан. Үүнээс 41.4% буюу 288 нь ногоон ажлын байр байна.

Залуучуудад 110.0 сая төгрөгийн санхүүжилт олгож 23 байнгын ажлын байрыг бий болгосон. Уул уурхайн салбарт ажиллаж байгаа 60 иргэнийг ОХУ, БНХАУ-ын өндөр ур чадвартай мэргэжилтнийг дагалдуулан сургаж, 60 байнгын ажлын байр бий болгосон. Мөн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд 828 байнгын болон түр ажлын байр бий болгож 1426.4 сая төгрөг зарцуулсан. Үүнээс 47.5% буюу 394 нь ногоон ажлын байр байна.

“Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт гарааны бизнесийг дэмжих” хөтөлбөрийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгийг 7 бүлгийн 14 залуучуудад 70,000,000

төгрөгийг олгож 14 байнгын ажлын байрыг бий болгосон. -“Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр”-ийн “Зохион байгуулалттай ажлын байрыг дэмжих” арга хэмжээнд 6 бүлгийн 41 иргэнийг хамруулж 28,9 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмжийг хүлээлгэн өгсөн. Бизнес эхлэх, хөгжүүлэх, аж ахуй эрхлэх төлөвлөгөө, төсөл боловсруулах, бизнесийн санааг хөгжүүлж гарааны бизнесийг хөгжүүлэх, маркетингийн болон санхүүгийн, нягтлан бодох бүртгэлийн талаарх мэдлэг олгох аж ахуй эрхлэлтийн сургалтад аймгийн Политехник коллежийн төгсөх ангийн 95 суралцагчийг хамруулсан. Нийтийг хамарсан ажилд 279 иргэн 69,3 сая төгрөг, Бүлгийн зохион байгуулалттай хүнсний ногоо тариалах арга хэмжээнд 19 иргэн 30 сая төгрөг, Зохион байгуулалттай ажлын байрыг дэмжих арга хэмжээнд 6 бүлгийн 41 иргэн 28,9 сая төгрөг, нийт 339 иргэнийг байнгын болон түр ажлын байраар хангаж 128,2 сая төгрөг зарцуулсан байна.

Хөдөлмөрт бэлтгэх сургалтын арга хэмжээнд хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагддаг өрхийн 18-34 насны давхардсан тоогоор 172 ажил хайгч, ажилгүй иргэн, 40 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг, мэргэжил олгох түр сургалтад “Тогооч” мэргэжлээр 36, “Гоо сайханч” мэргэжлээр 12, ажилгүй, ажил хайгч иргэн, “Гар урлалын зүйл урлаач” мэргэжлээр 11 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, нийт 271 иргэнийг чадавжуулж 81 иргэнийг байнгын болон түр ажлын байртай болгосон. Тайлант онд нэг бүлгийн төслийг шалгаруулах төсөв ирсний дагуу Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн эргэн төлөгдөх нөхцөлгүй санхүүгийн дэмжлэгт 1 багийн 2 залуу шалгарч 10 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг авснаар 2 байнгын ажлын байр бий болсон. 9 багийн 18 залууд спарт ап 3 хоногийн сургалт, хурдасгуур хөтөлбөрт шалгарсан 4 багийн 8 залууд 5 долоо хоногийн менторын үйлчилгээг SMS сургалтын байгууллагаар хийлгэж 8 сая зарцуулан сургалтад хамруулан ажилласан.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2022 оны 2 сарын 11-ний өдрийн тогтоолоор 2022 онд: “Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөр”

“Аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжих хөтөлбөр”

“Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”

“Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”

“Ногоон ажлын байр хөтөлбөр”

“Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр” гэсэн 7 хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн ажиллуулсан.

Өмчлөх эрх

2012 онд Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт шүлхий, хонины цэцэг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 5,3 сая мал, ям, бруцеллёз, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 17,4 мянган мал, угаалга, туулгалт, боловсруулалтад 2,8 сая малыг тус тус хамруулж мал сүргээ эрүүлжүүлэх арга хэмжээ авч “Монгол мал” хөтөлбөрийн санхүүжилтээр 17 сумын Мал эмнэлэг, үржлийн тасагт албан ажлын зориулалттай УАЗ-фермер, аймгийн Мал үржлийн албанд УАЗ фургон автомашин олгосноор аймгийн мал сүрэгт, мал эмнэлгийн болон үржлийн ажил үйлчилгээг хүргэх боломжоор хангагдсан. Мөн 31.2 сая төгрөгийн суурин компьютер, принтер, модем, байрлал тогтоогч, бичгийн ширээ, сандал, төмөр шүүгээ зэрэг багаж тоног төхөөрөмжөөр сумдын Мал эмнэлэг, үржлийн тасагт олгосон. Хэнтий-Цөм сүргийн үржлийн аж ахуй нь “Цөм сүргийн малыг үржүүлэх, үржлийн өсвөр хээлтүүлэгч бойжуулах” төслийн 20,0 сая төгрөгийн санхүүжилтээр Барга үүлдрийн 82 толгой охин төлөг худалдан авч малын чанар сайжруулах арга хэмжээг авч мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт шүлхий, хонины цэцэг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 7,3 сая мал, ям, бруцеллёз, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 18,5 мянган мал, угаалга, туулгалт, боловсруулалтад 1,2 сая малыг тус тус хамруулж мал сүргээ эрүүлжүүлэх арга хэмжээ авав.

2013 онд Мал, амьтны халдварт болон гоц халдварт шүлхий, хонины цэцэг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 3,1 сая мал, ям, бруцеллёз, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 16,5 мянган мал, угаалга, туулгалт, боловсруулалтад 1,4 сая малыг тус тус хамруулж мал сүргээ эрүүлж нарийн нарийвтар ноост “Тал нутгийн цагаан” үүлдрийн хонины үүлдэрлэг байдлыг хадгалах, удмын санг хамгаалах зорилгоор 2 хуцнаас 2300 тун үр авч Малын удмын сангийн үндэсний төвийн генийн санд хадгалуулсан.

Бруцеллёзын шинжилгээнд 18,0 мянган хээлтүүлэгч хамрагдаж халдварлалт 0,08%, ям өвчний шинжилгээнд 1490 толгой, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 769 толгой мал хамрагдаж сэжигтэй болон эерэг дүн үзүүлээгүй болно. Баян-Адарга сумын “Мөнхийн дуурлиг” ХХК нь “Жайка” олон улсын байгууллагын 300,0 сая төгрөгийн дэмжлэг авч, мал тэжээх 100х100 м² банзан хашаа, гүн өрмийн худаг-1, 140 м² тэжээлийн саравч барьсан бөгөөд энэ онд 306 бог, 100 үхэр бордож зах зээлд борлуулсан байна.

2014 онд халдварт болон гоц халдварт шүлхий, хонины цэцэг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 4,7 сая мал, ям,

бруцеллёз, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 20,2. мянган мал, угаалга, туулгалт, боловсруулалтад 1,2 сая малыг тус тус хамруулж мал сүргээ эрүүлжүүлэх арга хэмжээ авч ажилласан байна. Бруцеллёзын шинжилгээнд 17,6 мянган хээлтүүлэгч хамрагдаж халдварлалт 0,08%, ям өвчний шинжилгээнд 4371 толгой мал хамрагдаж сэжигтэй болон эерэг дүн үзүүлээгүй болно. “Цөм сүргийн хээлтэгч, хээлтүүлэгч өсгөн бойжуулах, Үржлийн ажил үйлчилгээ эрхлэх” төслөөс Галшар сумын “Гал Эрхэм” үржлийн аж ахуй 9,0 сая.төг, Цэнхэрмандал сумын “Цэнхэр бэлчир” МЭҮААхуй 15,0 сая.төг, Баян-Адарга сумын “Гурван хужирт хан” үржлийн аж ахуй 15,0 сая.төг, Өмнөдэлгэр сумын “Юмт гэгээ” МЭҮААхуй 15,0 сая.төг, нийт 4 сумын 4 аж ахуйн нэгж 54,0 сая төгрөгийн дэмжлэг авч үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэн ажиллаж байна.

2015 онд халдварт болон гоц халдварт шүлхий, хонины цэцэг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 6,5 сая мал, ям, бруцеллёз, сүрьеэ өвчний шинжилгээнд 21,0 мянган мал, угаалга, туулгалт, боловсруулалтад 2,6 сая малыг тус тус хамруулж мал сүргээ эрүүлжүүлэх арга хэмжээ авч ажилласан байна.-Бруцеллёзын шинжилгээнд 17.0 мянган хээлтүүлэгч хамрагдаж халдварлалт 0,03%, ям өвчний тандалт шинжилгээнд 1876 адуу, сүрьеэ өвчний тандалт шинжилгээнд 1959 толгой үхэр хамрагдаж халдварлалтгүй гарлаа.- Мал хамгаалах сангаас 25 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй цэвэр үүлдрийн Лимузин-1, Улаан ангис-2, Хар ангус-2, нийт 5 бухыг махны чиглэлийн үхэр үржүүлж буй Баян-Адарга сумын “Мөнхийн дуурлиг” ХХК болон Цэнхэрмандал, Хэрлэн сумдын 2 иргэн гэрээгээр эзэмшүүлсэн.- Аймгийн бренд болсон “Тал нутгийн цагаан” үүлдрийн хонины чанар, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх зорилгоор аймгийн Засаг даргын нөөц сангийн 5,0 сая төгрөгийн санхүүжилтээр нарийн нарийвтар ноост “Орхон” үүлдрийн 6 хуц, 10 эм хонь худалдан авч, Хэнтий цөм сүргийн салбар нэгжид гэрээгээр эзэмшүүлсэн.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2006 оны 93 дугаар тогтоол, Хүнс, Хөдөө аж ахуйн сайдын 2008 оны 78 дугаар тушаалыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Галшар сумын 5 багийн 11 малчин өрхөөр орж нийт 501 ямаа, 8000 толгой адуу, ОНТөсвийн санхүүжилтээр Баянхутаг, Баянмөнх, Дархан, Хэрлэн, сумдын 529 толгой хуц, 304 толгой ухна, 400 толгой эм хонь, 565 толгой эм ямаа, нийт 929 толгой хонь, 1370 толгой эм ямаа, 8000 адуунд тус тус үзлэг ангилалт хийсэн.

Улсын төсвийн 13.040.000 төгрөгийн хөрөнгөөр Галшар сумын 6 багийн 81 өрхийн Уналга-хурдны чиглэлийн Галшар үүлдрийн 5000 толгой адуунд ангилалт

хийж, 754 толгой буюу 15.1 хувийг цөм сүрэгт, 3923 толгой буюу 78.5 хувийг үржлийн сүрэгт, 323 толгой буюу 6.5 хувийг хэрэгцээний сүрэгт бүртгэсэн. Мөн 6 багийн 56 өрхийн 11000 толгой Галшар улаан омгийн ямаанд үзлэг ангилалт хийж, 1489 толгой буюу 13.5 хувийг цөм сүрэгт, 8125 толгой буюу 73.9 хувийг үржлийн сүрэгт, 1386 толгой буюу 12.6 хувийг хэрэгцээний сүрэгт бүртгэж эзэмгжүүлсэн. Үржлийн шилмэл сүрэг" хоршоо Биндэр сумын 1 өрхийн 11 толгой үхэрт "Герефорд" үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр, Норовлин сумын 1 өрхийн 170 толгой хонинд "Эделба" үүлдрийн шилмэл хуцны шингэлсэн үрээр, "Өндөрхаан-Үржил" хоршоо Жаргалтхаан сумын 1 өрхийн 20 үхэрт Герефорд үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр, Өлзийт тосгон "Атар чандган сүү" ХХК Хар тарлан үүлдрийн бухны үрээр 50 үнээнд зохиомол хээлтүүлэг хийж, нийт 81 үнээ, 170 эм хонинд зохиомол хээлтүүлэг хийсэн. Арьс ширний урамшуулал: 18 сумын 11.5 мянган малчин мал бүхий өрхийн 404.5 мянган ширхэг бог, 58.4 мянган ширхэг бод малын арьс, ширний урамшууллын материалыг ХХААХҮЯамны МХСанд хүргүүлснээр 2018 оны арьс, ширний урамшуулал малчдад олгогдож эхлээд байна. Ноосны урамшуулал: 17 сумын 2.2 мянган малчин, мал бүхий өрхийн 758.5 мянган тн ноосны урамшууллын материалыг хүлээн авч, тулгалт хийн программд оруулснаар урамшуулал малчдад олгогдож эхлээд байна. Малчдын нэр, данс зөрүүтэй байгаагаас ноосны урамшуулал ороогүй 18 сумын 90 малчны алдаатай мэдээллийг залруулж ХХААХҮЯамны ЖДҮСанд хүргүүлснээр урамшуулал олгогдсон. Улсын төсвийн 25.6 сая төгрөгийн санхүүжилтээр Галшар, Дадал, Хэрлэн, Дархан сумдын нийт 140 өрхийн тэмээ 140, адуу 3250, үхэр 5000, хонь 600, ямаа 2500, нийт 11490 толгой малд үзлэг ангилалт хийж, 2591 толгой буюу 22.6 хувийг цөм сүрэгт бүртгэж эзэмгжүүлж, бүртгэлжүүлэн мэдээллийг малын бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан болон малын удам зүйн үнэлгээний программд оруулж ажилласан. Ангилалтаар нийт малын 7461 толгой буюу 64.9 хувийг үржлийн сүрэгт, 1438 толгой буюу 12.5 хувийг хэрэгцээний сүрэгт тус тус бүртгэсэн.

"Үржлийн шилмэл сүрэг" хоршоо Галшар, Жаргалтхаан, Биндэр сум болон Өлзийт тосгоны 63 үнээнд махны чиглэлийн Ангус үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр, 30 үнээнд махны чиглэлийн Герефорд үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр зохиомол хээлтүүлэг хийж, нийт 93 үнээ, "Өндөрхаан үржил" хоршоо 12 үнээнд мах-сүүний хосолмол ашиг шимтэй Монтбельярд үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр, 50 үнээнд махны чиглэлийн Лимузин үүлдрийн бухны гүн хөлдөөсөн үрээр, 75 хонинд мах-ноосны чиглэлийн Эдельбаев үүлдрийн хуцны гүн хөлдөөсөн үрээр, 144 хонинд мах-ноосны чиглэлийн Суффольк үүлдрийн хуцны гүн хөлдөөсөн үрээр

тус тус зохиомол хээлтүүлэг хийж, Аймгийн хэмжээнд 155 үнээ, 219 хонь, нийт 374 толгой малд зохиомол хээлтүүлэг хийсэн.

Засгийн газрын 2019 оны 343 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Хонь, тэмээний ноос бэлтгэж, үндэсний үйлдвэрт тушаасан малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох" журмын дагуу 18 сумын 2.1 мянган малчин, мал бүхий өрхийн 787.0 тн ноосонд 1.1 тэрбум төгрөгний урамшуулал, Монгол улсын Засгийн газрын 2013 оны 394 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт арьс, шир бэлтгэн тушаасан хоршооны гишүүн малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох журам"-ын дагуу 18 сумын 3.2 мянган малчин, мал бүхий этгээдэд 408435 ширхэг бог, 46896 ширхэг бодын арьс, ширний урамшуулалд 1,4 тэр бум төгрөгний урамшуулалыг тус тус олгосон.

ХХААХҮСайдын 2021 оны "Үржлийн малд үзлэг, ангилалт хийх, баталгаажуулах ажлын төсвийн хуваарь батлах тухай" А/45 дугаар тушаал, аймгийн Засаг даргын 2021 оны А/203 тоот захирамжаар сумдын ХААТ-ийн мэргэжилтнүүд болон мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний нэгжүүдтэй хамтран улсын төсвийн 15.7 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Хэрлэн сумын "Тал нутгийн цагаан" үүлдрийн 480 толгой хонь, Галшар сумын "Галшар үүлдэр"-ийн 1600 толгой адуу, "Галшарын улаан" омгийн 4000 толгой ямаа, Дадал сумын махсүүний хосолмол ашиг шимтэй 2000 толгой үхэр, нийт 8080 толгой малд үзлэг ангилалт хийж, ээмэгжүүлж бүртгэлжүүлсэн. Үзлэг ангилалтад хамрагдсан нийт малын 2103 толгой буюу 26.0 хувийг цөм сүрэгт, 4493 толгой буюу 55.6 хувийг үржлийн сүрэгт, 1484 толгой буюу 18.4 хувийг хэрэгцээний сүрэгт тус тус бүртгэсэн. Сумдаас гүн хөлдөөсөн үрээр зохиомлоор хээлтүүлэх малын захиалга (333 толгой үхэр, 1290 толгой хонь, 170 толгой ямаа, нийт 1793 толгой мал) -ыг авч нэгтгэн ХХААХҮЯам болон Малын удмын сангийн үндэсний төвд хүргүүлсэн. Мал сүргийн чанарыг сайжруулах, гүн хөлдөөсөн үрээр зохиомол хээлтүүлэг хийх ажлын хүрээнд эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэгч иргэн, аж ахуй нэгжийн захиалгаар "Өндөрхаан-Үржил" хоршоо, "Үржлийн шилмэл сүрэг" хоршоо, Малын удмын сангийн үндэсний төвтэй хамтран 3 сумын 400 хонь, 7 гүү, 440 үнээ, нийт 847 толгой малд зохиомол хээлтүүлэг хийсэн.

Аймгийн нийт бог малын хээлтүүлэгчийг үзлэг ангилалтад хамруулах тухай аймгийн Засаг даргын захирамж гаргуулан 18 сумын ХААТасгийн дарга болон мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний 13 нэгжтэй гурвалсан гэрээ байгуулан ажилласан. Ангилалтын ажилд сумын Засаг даргын захирамжаар томилогдсон ажлын хэсэг болон Мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний 13 нэгжийн мал

зүйч болон нийт 78 хүн ажиллаж 18 сумын 55 багийн 101 өрхийн 15121 толгой хуц, 8007 толгой ухна, нийт 23128 толгой хээлтүүлэгчийг үзлэг ангилалтанд хамруулсан нь ажлын гүйцэтгэл 88,9 хувьтай явагдаж байна.

2022 онд малын чанар ашиг шимийг нэмэгдүүлэх, биотехнологийн дэвшилтэт аргыг орон нутагт нэвтрүүлэх зорилгоор Хэрлэн сумын "Өндөрхаан-Үржил" хоршоо нь Норовлин, Жаргалтхаан, Хэрлэн сумдын 401 толгой үнээнд зохиомол хээлтүүлгийн үйлчилгээ үзүүлсэн бөгөөд намрын технологит хугацаанд мах ноосны чиглэлийн хуцны үрээр хээлтүүлгийн ажлыг зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Мөн "Streem" төсөлтэй хамтран Өмнөдэлгэр, Биндэр, Баян-Адрага сумдын 600 үнээд зохиомол хээлтүүлгийн ажил хийхээр төлөвлөөд байна.

Нийгэм, соёлын эрх

Халамжийн үйлчилгээний олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил, ТББ, иргэдээр гүйцэтгүүлэх ажлыг 2 хувийн хэвшлийн байгууллага, 2 ТББ-аар гэрээний дагуу сэргээн засах болон амьдрах ухааны сургалтыг хийн гүйцэтгүүлж, нийт 217 иргэний 43.299.5 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг халамжийн сангаас олгосон. Халамжийн үйлчилгээний олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил, ТББ, иргэдээр гүйцэтгүүлэх ажлыг 2 хувийн хэвшлийн байгууллага, 3 ТББ-аар гэрээний дагуу сэргээн засах болон амьдрах ухааны сургалт, өдрийн үйлчилгээг гүйцэтгүүлж, нийт 121 иргэний 4.500.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг халамжийн сангаас олгосон. Халамжийн үйлчилгээний олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил, ТББ, иргэдээр гүйцэтгүүлэх ажлыг 2 ТББ-аар гэрээний дагуу амьдрах ухааны сургалтыг хийн гүйцэтгүүлж, нийт 70 иргэний 3.978.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг халамжийн сангаас олгосон. Халамжийн үйлчилгээний олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшил, ТББ, иргэдээр гүйцэтгүүлэх ажлыг 3 ТББ-аар гэрээний дагуу сэргээн засах болон амьдрах ухааны сургалтыг хийн гүйцэтгүүлж, нийт 107 иргэний 15.945.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг халамжийн сангаас олгосон. 2018 онд олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд 160 иргэн хамрагдаж 56.9 сая төгрөг, олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд 105 иргэн хамрагдаж 45.1 сая төгрөг зарцуулав.

- Амьдралын итгэл үнэмшил, бие даан амьдрах чадвар, хөдөлмөрийн дадал олгох, авьяасыг нь дэмжих зорилгоор 2 удаагийн сургалт зохион байгуулж 30 иргэнийг хамруулах
 - Зөвлөгөө өгөх 215 ахмадуудад
 - Сэргээн засах үйлчилгээнд 89 иргэнийг хамруулах
 - Түр байрлуулан асрамжлах, хүчирхийлэлд өртсөн хүнийг түр хамгаалан байрлуулах
 - Өдрийн үйлчилгээнд хамруулах
 - Гэрийн асрамж, халамжийн үйлчилгээнд хамруулах
 - Иргэн, түүний гэр бүлийн хэрэгцээнд тулгуурласан нийгмийн халамжийн бусад үйлчилгээ үзүүлэх
 - Гэр оронгүй иргэн, түүний гэр бүлийн гишүүдийн амьдрах итгэлийг нэмэгдүүлэх, нийгэмшүүлэх, бичиг баримтжуулах, түр хоноглох байранд байрлуулах
- Нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай энэ хуулийн 3.1.2, 18.2-т заасан 19 өрх, иргэнийг нийгэмшүүлэх, хамт олны бүлэг бүрдүүлэх, орлогын эх үүсвэртэй болгох төсөл хэрэгжүүлэх, амьдрах ухаанд сургах
- Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчийг түр хамгаалан байрлуулах үйлчилгээнд хамруулах замаар дэмжлэг мөнгөн тусламжийг үзүүлсэн байна.

Хэнтий аймагт үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа Хэрлэн бизнес, Хүүхэд хөгжлийн сургалтын төв төрийн бус 2 байгууллагад хөдөлмөрийн хувийн биржийн талаар зөвлөгөө өгч бичиг баримт бүрдүүлэн Хөдөлмөр Халамжийн Үйлчилгээний Ерөнхий газарт өгсөн боловч шаардлага хангахгүй бичиг баримт нь буцаж ирсэн. Иймээс хэрэгжих боломжгүй болсон.

Хагас жилийн байдлаар 17 сумаас 20 бүлгийн төсөл ирүүлснээс 12 бүлэгт 24,000,0 мян төгрөгийн санхүүжилт олгоод байна. Явуулын болон өдрийн үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой 3 ТББайгууллагад ХХҮЕГазрын даргын 2022 оны 02 сарын 14 өдрийн А/25 дугаар тушаалыг танилцуулан материал хүлээн авах зарыг хүргэн ажилласан.

Тусгай хэрэгцээ, онцлог эрх ашиг бүхий бүлгийн эрх

Хэнтий аймгийн ХХҮХэлтсийн дэргэдэх "Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд"-эд зориулсан сувиллын газар үйл ажиллагаа явуулж эхлээд 5 жил болж байгаа бөгөөд уг сувилал нь нэг удаадаа 20 хүний хүчин чадалтай бөгөөд хагас жилийн байдлаар сувилалаар нийтдээ 150 хүн үйлчлүүлсэн. Тус сувилалаар иргэдэд уламжлалт эмчилгээнүүд болох нөхөн сэргээх, ядаргаа тайлах бумба, төөнүүр, зүү эмчилгээ, бариа заслын үйлчилгээг хүргэхээс гадна

өдрийн 3 удаагийн сувилалын чанартай хоолоор үйлчилж байна. 2012 оны 5 сарын 28-д зохион байгуулагдсан Хэнтий аймгийн Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг тайлагнах нээлттэй хаалганы өдөрлөгөөр ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй 56 иргэнд дараах нөхөн сэргээх материалуудыг тараасан. Үүнд сонсголын аппарат-44ш, таяг-16, нүдний шил-7 ширхэгийг тус тус тараасан. ХХҮХэлтсээр дамжин хэрэгждэг олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд нийт 19 ХБИргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нь дэмжих оролцоог нь хангах зорилготой төсөл хэрэгжээд байна. Үндэсний мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх хөтөлбөрийн хүрээнд “Оюу толгой” ХХК-ний хөрөнгө оруулалтаар аймгийн МСҮТөвд суралцсан 171 иргэн, Бор Өндөр сумын МСҮТөвд суралцсан 21 иргэн дөрвөлсөн гэрээний дагуу аж ахуй нэгж дээрээ дадлага хийж мэргэжилтэй ажилтан болон төгссөн. Дадлага хийсэн аж ахуй нэгжүүд тухайн суралцагч нарын 62 хувийг ажлын байраар хангасан.

Мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төвийг төгссөн 3-с доошгүй иргэнтэй 5 хүртэлх гишүүнтэй бүлгийн мэргэжлийн чиглэлээр аж ахуй эрхлэх хүсэлтэй төгсөгчдийн бүлгээс 11 бизнес эрхлэх төслийг хүлээн авч сонгон шалгаруулалтыг хийж оёдол эсгүүр, гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийн дуудлагын засварчин, талх нарийн боов чиглэлийн цех, дугуй засвар, бичиг хэргийн төслүүд дэмжигдэн 35.0 сая төгрөгийн санхүүжилт зарцуулахад бэлэн олгосон. Хөдөлмөрт бэлтгэх арга хэмжээний хүрээнд Өмнөдэлгэр, Биндэр, Баян-Адарга, Хэрлэн сумын ажил олоход хүндрэлтэй 60 иргэнд хөдөлмөрийн хэлтсийн үйл ажиллагаа болон хэрэгжиж байгаа төсөл хөтөлбөр, ХАБЭАхуйн талаар мэдээлэл хийж ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгон, зөвлөгөө мэдээлэл өгч, амжилттай яваа бизнес эрхлэгч нартай уулзуулан туршлагаас нь хуваалцлаа. Эдгээр ажлуудыг зохион байгуулахад ХЭДСангаас 600.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг зарцуулж 5 иргэнийг байнгын ажлын байранд зуучлан оруулж бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэсэн.

Ажил олгогчийг дэмжих арга хэмжээ

Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөрийн 2-р зүйлд заасан “Ажил олгогчийг дэмжих арга хэмжээ”-ний хүрээнд 2014 онд байгуулсан гэрээний дагуу Өмнөдэлгэр сумын “Ар сонгинот” хоршоо болон ажилтан Ч.Түвшинбаярын цалингийн дэмжлэгт 4608,0 мянган төгрөгийн санхүүжилт, Хэрлэн сумын “Суно”ХХК, Дэвжих тамир ХХК, Хатан-Улз ХХК, Эрдэнэпойнт ХХК, Их Баянбүрд ХХК-ийн урамшуулалд 11520,0 мянган төгрөгийн санхүүжилт нийт 16,1 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон байна.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг төгссөн төгсөгчид эзэмшсэн мэргэжлээрээ бизнес, аж ахуй эрхлэх зорилгоор төсөл болон шаардлагатай тоног

төхөөрөмж. багаж хэрэгслийн жагсаалтыг хүлээн авч нийт 14 төслийн 20 төгсөгчийн материалыг хүлээн авч 18 төгсөгчийн 16 төслүүд дэмжигдэж 31.5 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгоод байна. Хэрлэн болон Бор-Өндөр сумын Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн 65 сурагчид болон Бизнес инкубатор төвтэй хамтарч аж ахуй эрхлэлтийн сургалтанд 10 төгсөгчийг хамруулж гэрчилгээ олгосон.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн ур чадвар олгох ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд Улаанбаатар хотын “Хөгжлийн шинэ гарц” ХХК-ны дэргэдэх “шинэ гарц” сургалтын төвтэй хамтран мэргэжилгүй 30 иргэнийг хот тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн 14 хоногийн, Улаанбаатар хотын Төгс Ариун Ирээдүй сургалтын төвтэй хамтран Жаргалтхаан сумын 20 иргэнийг тогоочийн сургалтад хамруулж ХЭДСангаас 7.8 сая төгрөгийн санхүүжилтийг зарцуулсан байна. Ажил олгогчийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд “Бодь даатгал” хэнтий салбар, “Мөнх шувуут” ХХК, “Зэлмэбаатар” ХХК-ууд хөдөлмөрийн хэлтэст бүртгэлтэй 6 сараас дээш хугацаагаар ажил олж чадахгүй байгаа 4 иргэнийг байнгын ажлын байраар хангахаар хөдөлмөрийн гэрээ байгуулан ажилладаг.

Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээнд Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг төгссөн төгсөгчид эзэмшсэн мэргэжлээрээ бизнес, аж ахуй эрхэлж, бизнесээ тогтвортой эрхлэхийг дэмжих, ажлын байр бий болгох зорилгоор 20 төгсөгчийн 10 төслийг дэмжиж 40 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгийг олгосон. Гарааны бизнесийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд 10.0 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгийг 24 сарын хугацаанд 100 хувь эргүүлэн төлөх нөхцөлтэйгөөр зохион байгуулсан. Тус арга хэмжээнд бизнес санаагаа дэвшүүлж байгаа 50 залуучууд оролцож 10 сая төгрөг, шилдэг гарааны бизнесийн төсөлд 10 сая төгрөг нийт 20 сая төгрөгийг зарцуулсан байна. Аж ахуй эрхлэлтийн сургалт зохион байгуулах арга хэмжээний хүрээнд эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгт авсан төгсөгчдийг “Оюуны язгуур” эрх бүхий сургалтын байгууллагатай хамтран ажиллаж “Бизнес, аж ахуй эрхлэх санаачлага гаргах” сэдэвт сургалтанд 67 төгсөгчдийг хамруулж гэрчилгээ олгон 2010.0 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг зарцуулсан байна. Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын төгсөгч болон төгсөгчдийн бүлэг, залуучуудын бүлэгт борлуулалтын болон ажлын байрны түрээсийн хөнгөлөлт үзүүлэх арга хэмжээнд үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар 6 болон түүнээс дээш сарын хугацаагаар байнгын ажлын байр түрээслэн үйл ажиллагаа явуулж байгаа 2016 онд “залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн санхүүгийн дэмжлэгт

хамрагдаж, аж ахуй үйлчилгээний сургалтад хамрагдсан үсчин мэргэжлээрэй ажиллаж байгаа 1 төгсөгчийн материалыг хүлээн авч судалж байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн ур чадвар олгох сургалт зохион байгуулах арга хэмжээний хүрээнд 65 иргэнийг хамруулж 14950.0 мянган төгрөг зарцуулахаас 14780.0 мянган төгрөгийг зарцуулж ажилгүй, ажилгүйдэлд өртөж болзошгүй, ажил олоход хүндрэлтэй, 81 иргэнийг үсчин, хоол үйлдвэрлэл, тогооч, хөнгөн үйлдвэрлэлийн оёдолчин, барилгын засал чимэглэлчин мэргэжлээр сургаж, чадамжийн гэрчилгээ олголоо. Сургалтад хамрагдсан иргэдийн 50 хувь ажлын байранд зуучлагдаад байна.

Аймгийн Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв, Нийгмийн халамжийн хэлтэстэй гурвалсан гэрээ байгуулж Тоосгоны үйлдвэрийн анхан шатны мэдлэг олгох сургалт, ХХҮТөв, МСҮТөвтэй хамтран мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтыг “Засал чимэглэл” чиглэлээр 20 ялтанд, Гэр ахуйн мужааны чиглэлээр 25 ялтан явуулж нийт 45 ялтанд, “Чадамжийн гэрчилгээ” олгосон мөн 2012 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдөр тус алба болон Хүний эрх Мэдээллийн төв, аймгийн Мэргэжил Сургалт Үйлдвэрлэлийн Төвтэй хамтран байгуулсан гурван талт гэрээний үндсэн дээр барилгын өрөг угсралтын мэргэжилээр 21 хүн, засалч чимэглэлч мэргэжилээр 23 хүнийг тус тус мэргэжил эзэмшүүлэхээр сургалт зохион явуулж амжилттай төгсгөсөн бөгөөд сургалтад хамрагдсан 44 хүнд мэргэжлийн үнэмлэх олгуулаад байна. АМЧБО ганцаарчилсан зөвлөгөөг 549 иргэнд өгсөн. Эмэгтэй 310 иргэнд, Эрэгтэй 239 иргэнд зөвлөгөө өгсөн байна. Бүлгийн чиг баримжааг 973 иргэнд өгсөн байна.

Хэнтий аймгийн Хэрлэн сумын ХБИ, Ажил хайгч иргэн болон ажил олоход хүндрэлтэй, 571 иргэнд ганцаарчилсан зөвлөгөөг өгсөн бол бүлгийн зөвлөгөөг ажил хайгч, ажил олоход хүндрэлтэй, ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагч, МСҮТ-д суралцагчид, хорих ангид хүмүүжиж байгаа нийт 570 иргэнд өгсөн. Ажил хайгч, ажил олоход хүндрэлтэй иргэдэд ажил, мэргэжил сонгоход шаардлагатай бүхий л дэмжлэг туслалцааг үзүүлж, энэ чиглэлийн ажил үйлчилгээг хөгжүүлэх арга хэмжээг хууль тогтоомжид нийцүүлэн стандартын дагуу хэрэгжүүлэх ажлыг чанартай зохион байгуулсан. Үйлчилгээнд хамрагдсан иргэдийн мэдээллийг нэгдсэн санд бүртгэж, үйлчилгээний чанар байдлыг сайжруулсан. Ганцаарчилсан болон бүлгийн зөвлөгөөнд 7331600 төгрөгний санхүүжилтыг зарцуулсан.

Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох ганцаарчилсан үйлчилгээг 950 иргэнд, бүлгээр 3447 иргэнд үзүүлж, 18416,3 сая төгрөг зарцуулсан.

Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох бүлгийн сургалтыг ЕБС-ийн ахлах дунд анги, МСҮТ-ийн суралцагчид, зорилтот бүлгийн 1021 иргэнийг хамруулан цахим хэлбэрээр зохион байгуулсан.

80 сурагчдад “Мэргэжил бүхэн сайхан” мэргэжилтэй танилцах аялалыг цахим, шууд лайв хэлбэрээр Хэнтий мэдээ сонинтой хамтарч зохион байгуулсан. Тус үйлчилгээнд нийт 1960 иргэн хамруулан 10,4 сая төгрөг зарцуулаад байна.

Орон нутгийн ажилгүй, ажил олоход хүндрэлтэй, ажилгүйдэлд өртөж болзошгүй иргэд, ЕБС-ийн дунд ангийн сурагчид гэх мэт зорилтот бүлгийн 446 иргэнд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох ганцаарчилсан зөвлөгөө өгч, “Их үйлсийн бүтээмж” ТББ-тай хамтран 150 иргэнийг бүлгийн сургалтанд хамруулан нийт 596 иргэн тус үйлчилгээг хүргэн ажилласан.

448 ажлын байрны захиалгын дагуу ажилгүй, ажил хайгч, ажил олоход хүндрэлтэй 425 иргэнийг тохирох ажлын байранд зуучлаад байна.

Хүүхдэд хөдөлмөрийн дадлага олгох нэрийдлээр тэдний хөдөлмөрийг мөлжих явдал болсон хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглон устгаж, амьдралын шаардлагаар ажиллаж байгаа хүүхдүүдийг хөдөлмөр эрхлэгчийн хувьд нь бүртгэл хяналтад авч, эрүүл мэнд, гэнэтийн ослын зэрэг холбогдох даатгалд хамруулан, эрх, ашиг сонирхлыг нь онцгойлон хамгаална.

Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх аймгийн дэд хороо байгуулан, үйл ажиллагааг нь идэвхжүүлж ажиллахыг үүрэг болгосон аймгийн Засаг даргын 2013 оны 10 дугаар сарын 07-ны тоот захирамжийг гарган хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Аймгийн Үйлдвэрчний эвлэл хорооны хөдөлмөрийн улсын байцаагчтай хамтран Хэрлэн суманд барилгын үйл ажиллагаа эрхэлж буй 3 компанийн ажилтай танилцан, насанд хүрээгүй хүүхдүүд хөдөлмөр эрхэлж буй эсэхэд хяналт тавих ажлыг зохион байгууллаа. Үзлэгээр илэрсэн зөрчилгүй байсан. Уг үзлэгийг зуны улиралд зохион байгуулахаар төлөвлөсөн байсан боловч аймаг байгуулагдсаны 90 жилийн ойн бэлтгэл ажил, хөрөнгө санхүүгийн хүрэлцээ муу байсан тул уг үйл ажиллагааг зохион байгуулаагүй болно.

6 дугаар сарын 12-д буюу Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг дэлхийн өдрийг “Хүүхдийн хөдөлмөрийн мөлжлөгийг таслан зогсооё” уриан дор тэмдэглэн өнгөрүүлж, нийт сумдыг уг өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх удирдамж, чиглэл өгч, үйлчилгээний төвүүд, дэлгүүрүүдэд хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг сурталчилгааны брошурыг нийт 45 иргэн, 57 хүүхдэд тарааж, Хэрлэн 4 дүгээр сургуулийн унаач 23

хүүхэдтэй уулзалт хийж, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүд, хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар мэдээлэл хийж, унаач хүүхдүүдэд аюулгүй байдлаа хэрхэн хангах талаар зөвлөмж өгөн ажилласан.

Хүний эрхийн өдөр буюу 2013 оны 12 дугаар сарын 10-д “Хүний эрх хүүхдийн эрхээс эхэлдэг” сэдэвт 1 цагийн хичээл боловсруулан Хэрлэн 4 дүгээр сургууль, Тэмүүжин цогцолбор сургуулийн 80 хүүхдэд сургалт зохион байгууллаа.

11 дүгээр сард зохион байгуулагдсан аймгийн хүүхдийн нэгдсэн “Хэнтийн хүүхдүүд” чуулганы төлөөлөгчөөр сумдаас хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдийг оролцуулсан ба нийт 17 хөдөлмөр эрхлэгч хүүхэд ирснээс хөдөө мал малладаг 4, хурдан морь унаач 13 хүүхэд байсан ба эдгээр хүүхдүүд чуулганы үйл ажиллагаанд оролцохоос гадна хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдэд тулгамдаж буй асуудлын талаарх хэлэлцүүлэг, уулзалтыг зохион байгуулж, хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдүүдийн нөхцөл байдалтай танилцан, зөвлөгөө өгсөн.

Хүүхэд бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн, сургууль завсардан хөдөө айлд мал маллахаар явсан, аюултай нөхцөлд амьдарч байгаа, эцэг эх нь хаясан, төөрсөн, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд тэтгэмжээ авч чадахгүй байгаа, хүчирхийлэлд өртсөн, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, авто ослын гэмт хэргийн хохирогч болж осол хийсэн хүнээс тусламж дэмжлэг авч чадахгүй байгаа, хурдан морины уралдааны явцад унаж гэмтсэн зэрэг 8 сартайгаас 17 хүртэлх насны 20 хүүхдийн асуудлаарх өргөдөл, мэдээллийг хүлээн авч, холбогдох үйлчилгээнд холбон зуучлах, зөвлөгөө өгөх, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх, асран хамгаалж, эцэг эхэд нь хүлээлгэж өгөх зэрэг үйлчилгээ үзүүлсэн.

Сэтгэлзүйн зөвлөгөө өгөх төвөөр хэлтсээр үйлчлүүлсэн 8 сартайгаас 17 хүртэлх насны 20 хүүхэд, тэдгээрийн ар гэрийнхэн, мөн гэмт хэрэгт холбогдсон тэдгээрийн ар гэрийнхэн 20 орчим хүн, бусад гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, шаардлагатай зөвлөгөө зөвлөмж авахаар 25 хүн, нийт 40 насанд хүрэгч, 25 хүүхэд хандаж үйлчилгээ авсан.

Аймгийн ҮЭ-ийн хорооны хөдөлмөрийн хяналтын байцаагч, Хөдөлмөрийн хэлтсийн Хэрлэн сум хариуцсан ажилтантай хамтран 6-р сард Хэрлэн сумын 7 ААН байгууллагад хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар үзлэгийг зохион байгуулсан. Уг үзлэгээр илэрсэн ямар нэг зөрчилгүй байсан болно. Хэлтэст ирсэн мэдээллийн дагуу УБ хотын харьяат 12 настай Б нь Төв аймгийн Жаргалан сумын малчин айл А-ынд хөдөлмөр эрхлэн, хүчирхийлэл дарамтад өртөн, Төв аймгаас Хэнтий аймаг руу нүүдэллэх замдаа оргон зугтаасныг Бор-Өндөр сумын Цагдаагийн тасаг олж, ХГБХХ-т хүлээлгэн өгсний дагуу уг кейс дээр ажиллан хүүхдийг УБ хотод ээжид нь

хүлээлгэн өгсөн. Бэрх тосгонд хөдөлмөр эрхлэн амьдарч буй 14 настай Г-г Хэрлэн сумын 5 дугаар багийн хамтарсан багтай хамтран ажиллаж, гэр бүлд нь эргэн нэгтгэж, МСҮТ-д суралцуулж байна.

Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг дэлхийн өдрийг “Нийгмийн хамгааллыг өргөжүүлэх замаар хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцье” урианы дор Хөдөлмөрийн хэлтэстэй хамтарсан төлөвлөгөө гаргаж

Үүний хүрээнд: Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг нөхөрсөг хөл бөмбөгийн тэмцээнийг 10-14, 15-18 гэсэн 2 насны ангиллаар 8 багийн дунд зохион байгуулж, орон нутгийн “Өндөрхаан” телевизээр унаач хүүхдийн хамгааллын хэрэгслийн ач холбогдлыг харуулсан баримтат кино, хүүхэд хөдөлмөр эрхлэхийн хор уршгийг харуулсан баримтат кино гэсэн 2 материалыг 5 хоног цацуулж, “Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг нэгдэгцээ” сэдэвт 3*1,8м хэмжээтэй баннерыг Петровис клонкийн хажуугийн замд байрлуулаад байна. Уг самбар дээр хүүхдийн эрхэлж болохгүй 10 хөдөлмөрийг зургаар харуулж сурталчилсан.

Хөдөлмөрийн хэлтэстэй хамтран “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгая” аяныг 10 дугаар сард зохион байгуулж, Хэрлэн сумын 4 ЕБС-ийн 6-9 дүгээр ангийн 170 сурагчдад хүүхдийн хөдөлмөрийн сургалтыг зохион байгуулж, оролцогчдын мэдлэгийг бататгах зорилгоор АХА тэмцээн зохион байгуулж, ялагч 4 сурагчид иж бүрэн сурах бичиг, хөдөлмөр эрхлэх эрсдэлтэй бүлгийн 4 сурагчид иж бүрэн дүрэмт хувцсыг олгосон.

Хэнтий аймгийн хэмжээнд 2015 оны 11 сарын байдлаар (баяр наадмууд, байгууллагын тэмдэглэлт ой, бүсийн гэх мэт) нийлсэн 80 орчим уралдаалга зохион байгуулагдсан. Эдгээрээс уралдаалгад ХГБХХ-ээс орон нутгийн холбогдох ажилтнуудаар дамжуулан болон биечилсэн байдлаар хяналт тавьж мэргэжил аргагүйн зөвлөгөө өгч ажиллалаа.

Үүнээс аймаг, бүсийн хэмжээний 2 уралдаанд биечлэн оролцож, хүүхдийн аюулгүй байдлыг ханган хяналт тавьж хамтран зохион байгуулж ажилласан.

Мөн ХГБХХ баяр наадмаас бусад уралдаалгад бүх сумдтай тухай бүр утсаар холбогдож заавар, зөвлөгөө өгөхийн зэрэгцээ уралдаалганы талаарх тайлан мэдээг авч ажилласан. Энэ жилийн уралдаалгад нийт 19 хүүхэд мориноос ойчсон. Эдгээрээс бэртэл гэмтэл авсан хүүхэд байхгүй бөгөөд тухай бүр хүүхдүүдийг бүртгэн эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж, гэнэтийн ослын даатгалыг шалгаж ажилласан бөгөөд хүүхдүүд бүгд гэнэтийн ослын даатгалд хамрагдсан.

Уралдаанч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах нь” сэдэвт санамж зөвлөгөө, стандартын хамгаалалтын хувцас хэрэглэл нийлүүлдэг газруудын

мэдээлэл бүхий мэдээллийн хуудас 1500 ширхэг, “Уяач таны хариуцлага”, “Эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг”, “Хурдан морь унаач эрхэм хүүхэд танаа” брошюр, нийт 3 төрлийн брошюр, 2 төрлийн сурталчилгаа мэдээллийн зурагт хуудас тус тус 2000 ширхгийг хэвлэж “Зүүн бүсийн хурд-2016” наадам, “Хаврын бүсийн уралдаан” (төв), уяачдын болон 2 сумын наадамд биечлэн ажилласан бөгөөд эдгээр уралдаалга болон бусад сумдад давхардсан тоогоор 1500 орчим хүүхэд, 18 уяачдын гал, 900 гаруй уяачдад санамж зөвлөмжийг тарааж ажиллалаа “Хэнтий” TV, “Өндөрхаан TV”, “Хэнтий мэдээ сонин”, “Хэнтий FM-102.5”, “Өндөрхаан FM 107.5”, байгууллагын www.khe.nac.gov.mn вэб сайт, “Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс” гэсэн цахим хуудсуудаар дамжуулан уралдаанч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах видео зөвлөгөө 7 хоног нэвтрүүлсэн. Даатгалын компаниудтай уулзалт зохион байгуулах (1 удаа), сонинд зөвлөмж нийтлүүлэх /2 удаа/, ТВ-ээр шторк кино цацуулах (1 кино, 2 шторк Засгийн газрын тогтоолоор баталсан “Зүүн бүсийн хурд” –2016, аймгийн Засаг даргын захирамжаар гаргасан “Хаврын уралдаалга” Төвийн бүс/, Баянхутаг сумын уралдаалгад тус тус биечлэн оролцож ажилласан бөгөөд бусад уралдаалгад сумдын нийгмийн Энэ онд нийт 134 хүүхэд мориноос ойчиж, нэг хүүхэд нас барж, 3 хүүхэд хүнд болон хүндэвтэр гэмтсэн. Эдгээр хүүхдүүд бүгд гэнэтийн ослын даатгалд хамрагдсан байсан. Эдгээр хүүхдүүдээс 2 хүүхдэд кейс нээж ажилласан бөгөөд, нас барсан хүүхдийн ар гэртэй холбогдож зөвлөгөө өгөн даатгалын нөхөн төлбөр авахад аргазүйн дэмжлэг үзүүлж ажилласан. Мөн уралдаанч хүүхдийн эрх зөрчигдсөн 1 кейс ирсэн бөгөөд тухайн кейстэй ажиллаж байна. Нийгмийн бодлогын түшмэлүүд болон холбогдох ажилтнуудаар дамжуулан утсаар холбогдож, мөн албан бичиг, тусгай зөвлөгөө зөвлөмжөөр дамжуулан аргазүйн зөвлөгөө өгч, хяналт тавьж ажилласныг 7 удаа) гэсэн хэлбэрүүдээр хүүхэд насанд хүрэгчдэд мэдээлэл хүргэсэн.

Уралдаанч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах нь” сэдэвт санамж зөвлөгөөн, стандартын хамгаалалтын хувцас хэрэглэл нийлүүлдэг газруудын мэдээлэл бүхий мэдээллийн хуудсыг тус бүр 300 ширхэг, “Уяач таны хариуцлага”, “Эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг” сэдэвт брошурыг 400 ширхгийг тус тус хэвлэж аймгийн баяр наадам, хаврын бүсийн уралдаалгад, уяач болон уралдаанч хүүхдүүд, сумдад тараасан. Мөн сумдад тараасан. Нийт 3 төрлийн 1000 ширхэг зөвлөмж, брошурыг нийт 700 орчим хүүхэд, 1100 гаруй уяачдад тарааж ажиллалаа.

“Хэнтий” TV, “Өндөрхаан TV”, “Хэнтий мэдээ сонин”, “Хэнтий FM-102.5”, “Өндөрхаан FM 107.5”, байгууллагын www.khe.nac.gov.mn вэб сайт “Гэр бүл

хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар”, гэсэн цахим хуудсуудаар дамжуулан уралдаанч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах видео зөвлөгөө 7 хоног нэвтрүүлсэн. Даатгалын компаниудтай уулзалт зохион байгуулах /1 удаа/, сонинд зөвлөмж 2 удаа нийтлүүлсэн байна.

Улсын байцаагчийн шалгалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу сүм хийдэд шавилан суугаа хүүхэд, тоглоомын талбайн стандарт хангалтын шалгалтыг МХГ-тай хамтран, хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа, хяналтыг сумдын НБМ-үүдтэй хамтран тус тус зохион байгуулсан.

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАНД ОРУУЛАХ САНАЛ БОЛОН ДҮГНЭЛТ

ХЭҮКомисс нь 2014 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс орон нутагт төлөөлөл томилогдон ажилласан. Энэ хугацаанд тухайн ажилтанд хандсан нийт иргэдийн хүний эрхийн асуудлаарх статистик мэдээллийг 2014-2022 оны мэдээллээс харахад нийт хандсан хамгийн өндөр хувийг хөдөлмөрлөх эрхийн асуудал 26, хууль зүйн туслалцаа авах эрх 26, хүүхдийн эрх 10, төрийн байгууллага албан тушаалтанд өргөдөл гомдлоо гаргаж шийдвэрлүүлэх эрх 3 хувийг тус тус эзэлж байна. Бусад гэх ангилал 13 хувийг эзэлж байх боловч иргэд хаана, хэнд хандахаа мэдэхгүй асуудлаа тодорхойлж чадахгүй байх буюу хуулийн мэдлэгтэй хүнээс тусламж эрж ирсэн тохиолдлын бүртгэл юм. Нэг талаараа хууль зүйн туслалцаа авах эрх гэж ойлгож болох юм.

Хөдөлмөрлөх эрхийн асуудлаар хандаж буй иргэдийн олонх нь ажлын байрны дарамт, ажлаас үндэслэлгүй халагдсан, цалин хөлс олгоогүй тухай асуудал багтдаг бол сүүлийн жилүүдэд хөдөлмөрлөх эрхийн асуудлаар зөвлөгөө авч буй иргэдийн тоо буурсан. Аймгийн статистикийн хорооноос гаргасан нийгэм, эдийн засгийн байдлын тайланд бүртгэлтэй ажилгүй иргэдийн тоо буурсан үзүүлэлттэй холбоотой гэж үзэхээр байна.

Хамгийн анхаарал татсан асуудал нь Комисст хандсан 671 иргэдийн 34.7 хувь /бусад эрхийн асуудлыг хамтад нь авч үзвэл/ нь хаана хэнд тулгамдсан асуудлаа хандаж шийдвэрлүүлэх талаар мэдэхгүй, өмгөөлөгч гэрээний үүргээ биелүүлэхгүй байгаа, цагдан хоригдож байгаа иргэдийн ар гэртээ мэдээлэл хүргэхийг хүссэн хүсэлт, тусламж хүсч зөвлөгөө авахаар ирдэг байна.

2014 оноос 169 удаагийн сургалтаар 230.5 цаг 7327 иргэнд хүний эрхийн сургалтыг хийсэн байх бөгөөд сэдвийн хувьд Хүний эрхийн ойлголт, Хүний эрхэд суурилсан хандлага, Жендэр, Гэр бүлийн хүчирхийлэл, Хөгжлийн бэрхшээлтэй

хүний эрх, Хүүхдийн эрх, Эрүү шүүлтээс ангид байх эрх, Хөдөлмөрлөх эрх, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн дүрэм зэрэг сэдвээр сургалт хийсэн байна.

Сургалтын сэдэв цөөн сэдвийн хүрээнд хийгддэг тул цаашид агуулга сэдвийг илүү өргөн хүрээг хамруулсан байхад анхаарах, хэрэгцээгээ тодорхойлж хийдэг арга барилыг тухайн байгууллагатай хамтын ажиллагааг илүү нэмэгдүүлж ажиллах нь зүйтэй юм.

Аливаа ажил зөвхөн сургалт хийгдсэнээр бус эргээд хэмжихгүй, үр дүнгээ тооцохгүй байгаа байдал ажиглагдсан.

Санал:

1.1.4. Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага /аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, баг, хорооны иргэдийн Нийтийн Хурал/ нь тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэдийн өөрсдийн нь төлөөллийн байгууллага, шууд ардчиллын механизм болохын хувьд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дээрээ хүний эрхийг сахин хангах, хамгаалах талаар нутгийн захиргааны болон төрийн бус байгууллагуудын харилцан ажиллагааг хүн амынхаа өмнөөс уялдуулж ажиллана. Энэ зорилгоор:

1.1.4.6. Хүний эрхийн сургалт, сурталчилгаа, судалгааны болон хүн амд эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх үүрэг зорилго бүхий сайн дурын хөдөлгөөнийг хөгжүүлэх талаар өөрөө удирдах байгууллагын гаргасан санаачлагыг аль болохоор дэмжиж, ялангуяа сум, багийн өөрөө удирдах байгууллагад зохион байгуулалт, арга зүй, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

2.1.4.Өөрийгөө өмгөөлөх, эрх зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах талаар

2.1.4.2. Төлбөрийн чадваргүй иргэдийг өмгөөлөх, тэдэнд эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх нөхцлийг бүрдүүлж, зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

2.2.6.5. Эрх гэрийн аж ахуй эрхлэх, үр хүүхдээ өсгөн бойжуулахад эрэгтэйчүүдийн үүргийг нэмэгдүүлэхийн хамт эмэгтэйчүүд гэр бүлийн дотор эдлэх эрхээ бүрэн ойлгож эдлэхэд туслах, олон нийтийн хөдөлгөөнд оролцоход нь туслах, эмэгтэйчүүдийн ашиг сонирхлыг хамгаалахын төлөө ажилладаг үүсгэл санаачлагын бүлгүүдийн үйл ажиллагааг засаг төрөөс идэвхтэй дэмжинэ.

2.3. Хүний эдийн засгийн эрх

Хүний эдийн засгийн эрхийг хангах талаар дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

2.3.3.5. Ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах, хоршоо хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөр, түүнчлэн хүний амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх, цалин

хөлсний болон тэтгэврийн доод хэмжээг нэмэгдүүлэх зэрэг холбогдох бусад хөтөлбөрт заасан арга хэмжээг тухайлан хэрэгжүүлнэ.

2.3.3.6. Мал аж ахуй эрхлэгчдээс мал сүргээ эрүүлжүүлэх, эрчимжсэн суурин мал аж ахуй эрхлэх, малын үүлдэр угсааг сайжруулах, ашиг шимийг нэмэгдүүлж боловсруулан зах зээлд гаргах, орлогоо нэмэгдүүлэхэд төрөөс онцлон анхаарч дэмжлэг, туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлнэ.

2.4. Нийгэм, соёлын эрх

2.4.1.4. Өсвөр үе, залуучуудад мэргэжил эзэмших, хөдөлмөр эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх болон хөдөлмөрийн чадвартай ядуу, нэн ядуу иргэд, хөдөлмөрлөх боломжтой тахир дутуу хүмүүст ажлын байр бий болгох, мэргэжил эзэмшихэд нь туслах арга хэмжээг эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөлтөд тусгайлан тусгаж, тэдэнд зориулан ажлын байр нэмэгдүүлэхэд хөрөнгө оруулалт хийж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн санаачлага үйл ажиллагааг урамшуулан дэмжинэ.

2.4.1.5. Хүүхдэд хөдөлмөрийн дадлага олгох нэрийдлээр тэдний хөдөлмөрийг мөлжих явдал болсон хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглон устгаж, амьдралын шаардлагаар ажиллаж байгаа хүүхдүүдийг хөдөлмөр эрхлэгчийн хувьд нь бүртгэл хяналтад авч, эрүүл мэнд, гэнэтийн ослын зэрэг холбогдох даатгалд хамруулан, эрх, ашиг сонирхлыг нь онцгойлон хамгаална.

2.4.1.6. Төрийн болон хувийн хэвшлийн хүрээнд цалин хөлсний оновчтой тогтолцоо

2.4.2.Төрөөс эд мөнгөний туслалцаа авах, нийгмийн хамгаалал хүртэх эрхийг хангах талаар

2.4.2.1. Амьжиргааны баталгаажих доод түвшинг тодорхойлохдоо хоол хүнс, хувцас хунар, орон гэр, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээтэй холбоотой наад захын хэрэгцээг харгалзан үзэх ба өнөөгийн үнэ ханшийг мөрдлөг болгоно.

2.4.2.6. Ядуурлыг бууруулах, ажилгүйдлийг багасгах замаар амьдралын түвшинг сайжруулах үндэсний болоод орон нутгийн хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхдээ хамгийн эмзэг бүлгийн хүмүүсийн нөхцөл байдлыг сайжруулахад онцгой анхаарал тавина.

2.4.3.4. Сургуулийн өмнөх боловсрол олгох албан ба албан бус тогтолцоог боловсронгуй болгож, хүчин чадлын ашиглалтыг нэмэгдүүлэх замаар ойрын 5 жилд сургуулийн өмнөх сургалтад хот, тосгон, суурин газрын сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн 50-иас доошгүй хувийг, цаашид бүх хүүхдийг хамруулахын зэрэгцээ

хөдөөд оршин суудаг малчин, тариаланчин өрхийн хүүхдийг сургуулийн өмнөх сургалтад хамруулах хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

2.4.4.Эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах талаар

2.4.4.6. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн бэлтгэх, тэдгээрийн мэргэжил, мэргэшлийг тасралтгүй дээшлүүлэх тогтолцоог сайжруулна.

2.4.4.7. Хог хаягдал, ялангуяа үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг ялган ангилах, тээвэрлэх, устгах, бололцоотойг нь дахин боловсруулж ашиглах арга хэмжээ авч, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар байгалийн гаралтай түүхий эд бэлтгэх, ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрлийг гагцхүү хүний амьдрах эрүүл орчинд хор хохирол учруулахгүй, оршин суугчдын ахуй амьдралд сөрөг нөлөөлөхгүй байхыг баталгаажуулсан тохиолдолд олгодог журам тогтоон хэрэгжүүлнэ.

2.4.6.Тусгай хэрэгцээ, онцлог эрх ашиг бүхий бүлгийн эрхийг хангах талаар

2.4.6.2. Тусгай хэрэгцээ, онцлог сонирхол бүхий хүмүүсийг ялгаварлах, гадуурхах нийгмийн гаж сэтгэл зүй, хандлагыг өөрчлөхөд чиглэсэн ухуулга, сургалт, сурталчилгааг тогтмол явуулж энэ ажилд тэдний өөрсдийн оролцоог хангах механизм бүрдүүлнэ.

2.4.6.3. Гудамж талбай, нийтийн үйлчилгээний газар, ажлын байр, орон сууцанд тахир дутуу хүмүүст зориулсан тусгай тоноглол, хэрэгсэл байрлуулж тэдний ажиллах, зорчих болон бусад хэрэгцээгээ хангах нөхцлийг бүрдүүлэх ажлыг өргөжүүлнэ.

ТАЙЛАН ГАРГАСАН:
ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТЭС